

Learning Through the Arts

En kritisk forsknings- och
dokumentationsöversikt

Tore West

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

2002

Innehåll

Inledning.....	1
Denna översikt.....	3
Källor, evaluering och urval	4
LTTA i Kanada	4
Bakgrunden.....	5
Starten	8
Syften.....	10
Utvärderingsprogram	12
LTTA i Sverige.....	17
Diskussion.....	20
Förslag till forskning och utvärderingsprogram	22
Coda	25
Referenser	27

Inledning

I denna översikt görs en kritisk granskning av dokumentationen om skolundervisning där en yrkesverksam konstnär deltar enligt programmet "Learning Through the Arts" (LTTA). LTTA är utvecklat i Kanada och introduceras nu i Sverige i ett samarbete mellan The Royal Conservatory of Music i Toronto (RCM), Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH) och Kista stadsdelsnämnd.

Learning Through the Arts presenteras av KMH i broschyren *Learning Through the Arts^{TM} Implementeringsprogram Sverige 2001* (Kungl. Musikhögskolan 2001a) som ett koncept som utnyttjar konstarterna i lärandeprocesser, samt utvecklar ett samarbete mellan ämneslärare och lokala musiker och konstnärer med skilda kulturella bakgrunder. Konceptet har utvecklats av the Royal Conservatory of Music i Toronto, Kanada, där det nu når ca tjugotusen elever i 63 skolor, med en planerad tillväxt på hundratusen elever i ca 240 skolor till år 2003. LTTA vill koncentrera resurser på lärarens kompetensutveckling med fokus på undervisningsmetoder, och fördjupade kunskaper i ämnen som matte, språk, NO och SO. LTTA säger sig länka professionella kurser i utveckling till systematiska tillämpningar av ny klassrumsteknik genom ett tre år långt samarbete med lokala konstnärliga pedagoger. Kanadensiska studier visar, enligt informationsbroshyren, ökad biblioteks- och internetanvändning, reducerade beteende- och socialrelaterade problem, ökad lärartrivsel, förbättrad kulturell mottaglighet, samt förbättringar av mätbara provresultat. Kungl. Musikhögskolan har inlett ett pilotprojekt med Segeltorpsskolan i Huddinge med LTTA, och planerar nu att starta verksamhet i full skala i samarbete med Kista stadsdelsnämnd.

Att använda konst och konstnärliga ämnen för att utveckla arbetsformerna i den obligatoriska skolan i Sverige, är i sig inte någon ny tanke. Exempelvis finns det särskilt utbildade lärare i de s.k. estetiska ämnena, och program med integrering

av musik, bild, drama och dans är vanligt förekommande särskilt i de lägre årskurserna. De senaste åren har åtskilliga större och mindre initiativ att låta skolans arbete genomsyras av och bygga på konstnärlig och kreativa arbetssätt, genomförts såväl lokalt som i rikstäckande nätverk. För närvarande pågår ett antal större satsningar med stöd från Kulturrådet, Skolverket, Kulturdepartementet, Vetenskapsrådet m.fl. Dokumentationen från dessa är dock sparsam och verksamheten svåröverskådlig.

Något som särskiljer LTTA från många lokala satsningar, är att det är ett utarbetat och detaljerat program som är utvecklat över flera år och som tillförs skolarbetet utifrån. En genomarbetad plan för introduktion och genomförande, som är ordentligt utprövad, kan antas göra det lättare att förutse kostnader, vinster och arbetsinsatser, och att vinna intresse för programmet. I programmet ingår kontinuerlig utvärdering som en framträdande och väsentlig del. I Kanada har erfarenheter och resultat samlats under de första åren, och ett stort och ambitiöst upplagt nationellt utvärderings- och forskningsprogram har startats under 1999 (Upitis & Smithrim 2001a).

Att hämta en utländsk metod med skyddat varumärke för direkt applicering i den svenska skolan, är något ovanligt. Inte minst då det finns etablerade inhemska metoder som inte är belagda med de avgifter och varumärkesskydd som reglerar användningen av LTTA. Det svenska utbildningsväsendet har traditionellt präglats av ett fritt utbyte av pedagogiska idéer, erfarenheter och forskningsresultat. Det får också betecknas som ovanligt att en svensk högskola, med lärarutbildning på samma område, tar ut avgifter för sådan utvecklingsverksamhet.¹

---

¹ Enligt KMHs uppgifter ligger LTTA-projektet inom högskolans ordinarie uppdrag.

Denna översikt

Inför introduktionen i Sverige finns det således behov av att kritiskt granska och sammanställa den dokumentation som hittills samlats i Kanada, samt att göra en jämförelse mellan kanadensiska förhållanden och svenska: Hur kan man betrakta resultaten i relation till svenska skolförhållanden och forskningstraditioner? Vilka forskningsmetodiska traditioner och perspektiv kommer till uttryck i de kanadensiska rapporterna? Vilka metoder har använts och vilka resultat kan man uppnå med dessa metoder? Hur presenteras resultaten och vilka konsekvenser eller slutsatser dras? Är resultaten signifikanta d.v.s. möjliga att dra tydliga slutsatser av? Vilka områden av LTTA är ej behandlade i de kanadensiska studierna? Vilka perspektiv saknas?

Denna första översikt kan även utgöra en grund för planering av ytterligare utvärderingar och forskningsprojekt, såväl av introduktionsfasen som av pågående verksamhet i Sverige.

Det rör sig här således om en ambition av såväl kombinatorisk som komparativ art, där frågor kring generaliserbarhet, anspråk, giltighet, trovärdighet, konsistens, kausalitet, teoretisering och tillämpning blir framträdande. På grund av det lilla antalet tidigare studier, kan översikten inte göra anspråk på någon statistisk relevans; därför kommer inte heller metoder som annars kunde förväntas i en forskningsöversikt att användas, såsom kombination av signifikansnivåer, genomsnittlig effekt etc. Då det förekommer statistiska data i de undersökta undersökningarna, kommer dessa att behandlas i första hand utifrån ett kvalitativt perspektiv.

Källor, evaluering och urval

I dokumentationen för LTTA hävdas genomgående att programmet vilar på en gedigen vetenskaplig bas, detta till trots finns det mycket få studier om LTTA. För den här granskningen har jag i huvudsak haft tillgång till material tillhandahållet av personer inom LTTA, då dokumentationen i huvudsak består av opublicerade rapporter och konferensbidrag. Därtill har jag tagit del av information vid presentationer av LTTA för lärare respektive konstnärer i Sverige, gjord av en informationsgrupp från Toronto (Husby 27/11 2001). För svenska förhållanden finns ännu enbart internt material och informationsbroschyrer.

Förutom material som ställts till mitt förfogande har jag även sökt sådant som kan beskriva bakgrund, genomförande, resultat av LTTA och belysa relationen till svensk skolkultur och forskningstradition. Särskilt utgångspunkterna kan vara av intresse att jämföra med svenska förhållanden, då dessa kan skilja sig avsevärt; inte minst avseende de konstnärliga ämnenas ställning och inflytande på övriga skolverksamheten. Ämnesintegrering har länge varit ett honnørsord i den svenska skolan, även om genomförandet kan visa stora variationer i vårt decentraliserade skolsystem.

LTTA i Kanada

Koordinatorn för LTTA i Kanada, Angela Elster, beskriver programmet som ett sätt att möta ett behov i skolan av nya undervisningsstrategier för de många elever som inte lyckas så bra i skolan som de skulle kunna göra (Elster 2001).

Learning Through the Arts™ is a comprehensive and complex approach to bringing about school transformation. The arts are not treated as a separate area of learning and appreciation, but are infused directly into

the general curriculum in a manner that enhances a child's ability to learn concepts required in many disciplines. At the heart of this innovative program lies the premise that the discipline, cooperation, creativity, and self-esteem developed in the arts are essential life skills. LTTA consists of a flexible template to meet the day-to-day needs of teachers and links professional development for teachers and artists to the systematic application of new techniques in the classroom, through 3-5 year partnerships with resident artists from the local community. The links between all components are critical to the success of the initiative (Elster 2001, sid. 8).

Enligt Elster (2001) började the Royal Conservatory of Music med att undersöka om förskolans framgångsrika principer för att göra eleverna mer delaktiga (participatory learning), även skulle gå att använda i skolan. I USA fann de ett antal skolor med framgångsrika program för effektivare inläring, som baserades på konstnärliga aktiviteter. De konstaterade dock att det stora flertalet lärare saknade nödvändig utbildning och erfarenhet för att använda sådana strategier. För att möta skolans behov av konstnärliga visioner, erfarenheter och färdigheter, involverades lokala konstnärer i skolarbetet. Programmet växte sålunda fram som ett partnerskap mellan skolor och lokala konstnärer, utifrån ett behov av utvidgade läromöjligheter för eleverna i skolan. I projektet används konstarterna för att göra begrepp och meningsskapande mer tillgängliga för skolans elever. Konsten används således som medel i syfte att uppnå framgång i skolarbetet.

Bakgrunden

Under 1990-talet stod provinsen Ontario i Kanada inför en kris i utbildningssystemet, där allt fler elever skulle hanteras med en krympande budget. Färre lärare skulle ta hand om fler elever, i ett område där allt fler elever har särskilda behov, området har t.ex. ett mycket stort antal elever med skild etnisk bakgrund och många olika hemspråk. Provinsen präglas av genomgripande samhällsförändringar i såväl utbildningssystemet, som i sociala strukturer, affärliv, vetenskap, teknologi, och i det privata livet (Elster 2001).

För att möta de stora förändringar i samhälle och skola engagerades, enligt Elster (2001), företaget Artsvision för att göra en utredning av undervisning, konst och lärande i det allmänna skolsystemet i Toronto. Artsvision är en amerikansk organisation som är specialiserade på planering, utformning och implementering av konstnärliga program och utbildningsprogram som baseras på konstnärliga aktiviteter (Artsvision 2001).² Rapporten visar att så många som 80% av eleverna har engelskan (som används i skolan) som sitt andra språk, något som gjorde att de hade svårt att förstå sina lärare och kamrater (Elster 2001). Många elever kände sig inte delaktiga i skolans undervisning. Medan lärarna försökte möta målen i en ny läroplan, fann de sig ägna en stor del av sin arbetstid åt konflikthantering och grundläggande färdighetsövning. Enligt rapporten fanns det också konstnärer och organisationer som hade riktad verksamhet mot skolor och utbildning, men som inte använde resurserna optimalt. Efter decennier av skolbesök och konstprogram för skolor, saknade verksamheten ännu samordning och fokus, medan resultaten av verksamheten var svårgripbara. Eleverna var inte själva delaktiga i konstnärliga verksamheter, utan fick enligt Elster (2001) rollen som åskådare.

Rekommendationen från Artsvision var att genomföra en övergripande satsning där konstarterna skulle användas som medel för undervisningen över skolans samtliga ämnesområden. Argumentation för en sådan satsning byggdes på studier om konsekvenser av konstnärlig och kreativ verksamhet. Howard Gardners omdiskuterade slutsatser om utbildning och intelligens (1983) verkar ha en särskild position i argumentationen för programmets genomförande. Elster (2001) anför vad hon anser vara viktiga argument för värdet av konstarterna i undervisningen, och förankrar varje punkt genom mer eller mindre

---

² Artsvision presenterar själva sin verksamhet på internet: "Artsvision® is North America's leader in arts and arts education planning, design, and program implementation. Dedicated to excellence in the presentation of arts for diverse communities across the continent, Artsvision — based in Rhinebeck, New York, and Austin, Texas — serves music, theater and dance providers, universities and schools systems, government agencies, foundations and cultural institutions. From boardroom to classroom, from stage to internet, from CNN to *The New York Times* to *Art in America*, Artsvision has been recognized as a vital force in connecting the lives of artist, student, teacher, parent, and audience" (Artsvision 2001).

vetenskapliga referenser. Denna förankring är dock inte helt oproblematisk, vilket diskuteras på annan plats i denna text. Enligt Elster ligger värdet av konstarterna i undervisningen i att de:

- anses gynnsamma för utvecklingen av analytiskt tänkande (Csikszentmihalyi 1996, Eisner 1985),
- stimulerar nyfikenhet (Pitman 1998),
- odlar olika former för tänkande (Greene 1995),
- ökar lärandets relevans för elever med olika ursprung (Pitman 1998),
- underlättar kopplingen mellan olika skolämnen, och med händelser utanför skolan (Miller 1994, Drake 1998),
- understödjer samarbete (Pitman 1998),
- stärker förmågan att inhämta och använda information, samt användandet av symboler (Abbott 1999, Gardner 1999),
- utvecklar kreativt tänkande och därigenom högre nivåer av tänkande (Greene 1995),
- fungerar som ett redskap för att uttrycka egna erfarenheter och känslor (Knill 1995),
- fungerar som ett redskap för skapa mening av det man lär sig (Greene 1995).

Utifrån rapporten från Artsvision bedömde The Royal Conservatory of Music att det var nödvändigt att utnyttja den expertis de hade för att möta den utbildningskris som de enligt artsvision-rapporten stod inför. RCM beslöt att utveckla en ny undervisningsmodell som kunde demonstrera värdet av en konstnärligt inriktad undervisning, och även kunde fungera som ritning för undervisningen i samtliga Kanadas klassrum (Elster 2001).

Målen för RCMs modell var enligt Elster (2001):

- att skapa en modell för att väva in konstarterna i skolämnena för alla elever, alla lärare i alla årskurser på utvalda skolor i det allmänna skolsystemet,
- att säkerställa sekventiella och kumulativa läroprocesser för varje elev och varje lärare i alla deltagande skolor över en flerårig period,
- att prioritera fortlöpande utbildning och utveckling av konstnärer och lärare,
- att etablera partnerskap med högskolor och forskningsinstitutioner som kan utvärdera programmet,

- att säkerställa långsiktig finansiering från myndigheter, företag, individer och stiftelser,
- att utnyttja mångfalden av konstnärliga resurser i Toronto,
- att utveckla kunskap, expertis och resurser inom RCM för att utvidga programmet till att omfatta andra kommuner.

För att åstadkomma detta krävdes följande av utbildningsnämnden, North York Board of Education (Elster 2001):

- avsatt tid för lärare att delta i planering och fortbildning motsvarande två och en halv dagar per lärare och år under fem års tid,
- stöd för lärarna i programmet från respektive skolledning,
- åtagande att stödja fullständig implementering från varje skola i programmet.

Starten

Efter ett års planering startades programmet i årkurs ett och sex i fyra skolor hösten 1995, och en första utvärdering utfördes (Wilkinson 1996). I rapporten från utvärderingen av det första året saknas redovisning av hur undersökningen genomförts och vilka antaganden och teorier som ligger till grund för värderingen.³ Detta gör det svårt att förhålla sig till den okritiskt positiva bild av verksamheten som tecknas. Liknande rapporter gjordes även efter år två (Wilkinson & Bakan 1997) och år tre (Wilkinson 1998). En kritisk läsning av dessa rapporter ger ändå viktig information, då de säger något om de starka övertygelser som ligger bakom programmet, samt om önskan om att kunna visa positiva resultat. Rapporterna är också intressanta då de ofta refereras i senare rapporter och beskrivningar av programmet.

Syftet med LTTA framställs på ett flertal olika vis i Wilkinsons rapporter. I den första (1996) sägs det att det explicita syftet med programmet betraktas som "to use the arts to accomplish literacy outcomes" (sid. 1). Trots en presentation av en rad fördelar med programmet i förhållande till tidigare undervisning, lyckas man

inte finna någon korrelation mellan resultat och program gällande det man åsyftat: "no systematic assessment of student literacy outcomes directly related to this project" (sid. 3); "No systematic assessment of literacy outcomes from the Learning through the Arts Partnership occurred at the grade six level" (sid. 4).

Det andra året 1996-1997 utvidgades programmet till att omfatta årskurserna 1, 2, 6, 7 och 9 i sju skolor. Totalt involverades därmed ca 1200 elever i LTTA-programmet (Wilkinson & Bakan 1997). Rapporten från detta år är mer utförlig, och såväl undersökningsmetod⁴ som analysmetoder⁵ redovisas någorlunda utförligt. Även i denna rapport konstateras att "no specific tracking of LTTA's influence on reading occurred". Att dessa förväntningar inte infrias av programmet diskuteras emellertid inte vidare.

Ett annat problem som framkommer är att lärarnas reaktioner inte är positiva, och att svarsfrekvensen från lärarna i undersökningen var oacceptabelt låg; bortfallet bland lärarna låg mellan anmärkningsvärda 56% och 100%! De underlät alltså att svara. Även eleverna i undersökningen var kritiska, vilket förklaras med att de var påverkade av lärarna; "It is even more unfortunate that these young people already display such readiness to criticize and judge and that they were sanctioned to do so" (Wilkinson & Bakan 1997, sid. 4). Grunderna för denna tolkning redovisas inte, och alternativet att eleverna faktiskt skulle kunna vara kritiska berörs inte alls. Ur ett svenskt perspektiv är det ett ovanligt sätt att uttala sig om lärarnas inställning till projektet och om hur de ev. har påverkat sina elever på ett otillbörligt sätt. Kritiken kan exempelvis vara riktad mot projektets genomförande snarare än mot projektet i sig. Att elever ska utveckla ett kritiskt förhållningssätt är för övrigt ett huvudmål i svenska läroplaner.

I rapporten diskuteras riskerna för att redovisa en personligt vinklad bild av verksamheten – trots detta är rapportens slutsatser uppenbarligen dragna från uppgifter och övertygelser utanför undersökningens avgränsning och utgör en

---

³ Av referenserna och begreppsanvändningen kan man dock sluta sig till att de använt någon form av s.k. grounded theory (Glaser & Strauss 1967).

⁴ "...naturalistic inquiry methods with emergent design."

⁵ "A modified grounded theory process".

normativ polemik utan förankring i de redovisade resultaten. Formuleringar som "Theirs is the generation whose task it will be to heal the ailing world created by the 20th Century. Only by equipping them now with proper tools such as the power of the arts to heal will they be adequately empowered to do the job demanded of them" (sid. 7), avslöjar en övertygelse om konstarnas betydelse som helt klart påverkar hela undersökningen och dess trovärdighet. Detta gör också en närmare syn av programmets syften intressant.

Syften

Det uttalade syftet från starten var enligt Wilkinson (1996) läsförståelse (literacy outcomes), medan Elster (2001) fem år senare framhåller skolutveckling som det främsta målet. I det utvärderingsprogram som startat 1999 (se nedan) lyfts förväntade framsteg i skolämnena matematik och språk fram, i uttalat syfte att motivera och säkerställa samhälleligt stöd för undervisning i konstnärliga ämnen (Upitis & Smithrim 2001a, sid. 5). Här nämns även ambitionen att höja nivån av "arts literacy" i det allmänna skolväsendet. Upitis & Smithrim formulerar målen i en konferensrapport (2001b) på ytterligare ett sätt: "LTTA is designed with the goal of engaging students deeply in learning, through carefully designed math, science, history, geography, and language units that incorporate performing and visual arts into the learning process" (sid. 3).

Därmed kan man utläsa flera olika explicita, såväl som implicita, mål med projektet i olika skeden; förbättrade skolresultat i ämnena *literacy*, *maths*, och *arts* framhålls som mål för eleverna, medan skolan och samhället gagnas av skolutveckling, ökad medelstiltidning för undervisning i konstnärliga ämnen, samt integration av skilda etniska grupper i såväl skola som samhälle. För lärare och konstnärer sägs programmet främja kompetensutveckling och yrkesskicklighet.

Till detta går det alltså även att utläsa en övertygelse av mer moralistisk och sentimental karaktär, om konsten som medel att rädda samhället och att skydda ungdomar från samhällets faror: "LTTA provides students with a viable

alternative to drugs [...] the abundance of evidence appears to support student gains in cultural, linguistic, emotional and moral literacy through LTTA" (Wilkinson 1998, sid. 5). På den officiella webbplatsen för LTTA, står även t.ex. följande:

Post modern society devalues human life and robs youth of awareness of the dignity of being. Growing up without love and nurture results in youth who cannot value their own lives, much less someone else's. This becomes the root cause of drug abuse responsible for 80% of young offender incarceration in America, making the devaluing of human life the greatest moral crisis currently. Most developments evident in LTTA™ student letters suggest not only the pivotal role of the arts in helping youngsters to overcome deficiencies in their upbringing but also the significance of mandatory training for all teachers in the art of storytelling (The Royal Conservatory of Music 2001).

På det hela taget ger utvärderingarna från de första åren (Wilkinson 1996, 1998, 1999, Wilkinson & Bakan 1997) intrycket av att göra alltför stora anspråk på vad som går att utläsa av de undersökningar man gjort. De förslag som ges inför det fortsatta arbetet med LTTA är inte heller specifika för projektet, då de kan ses som allmängiltiga målsättningar för skolverksamhet i stort.⁶ En ofta sentimental betraktelse över hur skolan och samhället borde vara lyser igenom i texterna, och enstaka exempel med polemisk kraft lyfts fram.⁷ Trots påtagliga brister i dessa rapporter, refereras de återkommande i informationsmaterial, och tas även som utgångspunkt för senare studier.

---

⁶ T.ex. "Focussed frequent meetings...", "Student use of journals...", "...more consciously aware of their role in fulfilling educational objectives", etc.

⁷ T.ex. "... a student suddenly transforms into a place of acceptance of his or her own origins as a result of being exposed to the pride, ownership and sharing by artists representing other non-dominant groups. [...] Can something this soul-changing not be in our schools?" (Wilkinson 1998, sid. 4.)

Utvärderingsprogram

Ett mer ambitiöst och vederhäftigt intryck ger den nationella utvärderingen som startades i Kanada 1999 (Upitis & Smithrim 2001a). Undersökningen löper över tre år 1999-2002, och involverar ett urval av 4446 elever som deltar i LTTA-verksamhet. Två typer av kontrollgrupper används, med 2031 elever samt deras klasslärare. Kontrollgrupperna består dels av skolor med någon annan specialinriktning, dels av skolor utan någon särskild inriktning. Samtliga, ca 1000, lärare och rektorer i de undersökta skolorna deltar också i undersökningen. Fyra universitet och fem skoldistrikt från hela Kanada deltar i den omfattande undersökningen som inriktas på elever, lärare, föräldrar och skoladministratörer. Undersökningen planeras även att kopplas till "the National Longitudinal Study on Children and Youth" som följer femtontusen barn och deras familjer under en längre tid.

Undersökningen genomförs med frågeformulär och prov i anslutning de nationella proven CAT, Canadian Achievement Tests, samt med standardiserade intervjuer.⁸ Studien syftar för det första till att mäta och jämföra förändringar och förbättringar⁹ i attityder till konstarterna, lärande, och studieresultat, i jämförelse med kontrollskolor. Detta görs genom elevenkäter och -intervjuer om intresse för skola, inläring och konstrelaterade verksamheter, skrivuppgifter, samt föräldraenkäter om familjeintressen och verksamheter med anknytning till skola och konstarterna. För det andra syftar studien till att analysera vilka förändringar i lärares praktik och uppfattning, som uppstått utifrån LTTA-verksamheten, jämfört med lärare i kontrollskolor. Detta nås genom intervjuer och en enkät. För det tredje vill man mäta förändringar i administrativa rutiner i relation till LTTA-programmet genom en enkät till rektorer och studierektorer. Särskild hänsyn i

---

⁸ För att informera och få nödvändiga tillstånd, översattes enkäter och följebrev till hemmen till respektive elevs modersmål, totalt 22 olika språk.

⁹ Intressant i sammanhanget är att man i de specificerade forskningsfrågorna använder det normativa verbet *förbättra* (improve) när det gäller eleverna, till skillnad från syftesbeskrivningen, där den neutralare termen *förändring* (change) används. Termen *förändring* används dock genomgående när det gäller lärarna och administratörerna.

forskningsdesignen sägs läggas vid påverkan av socioekonomisk status och könstillhörighet.

Som utgångspunkt för undersökningen anges ett antal studier som visar att "arts education affects other aspects of life and learning beyond the value of the arts experiences themselves" (Upitis & Smithrim 2001a, sid. 7). Emellertid refererar de även till analyser som är kritiska till sådana studier, och konstaterar att "it is often difficult to know the basis upon which the claims are made" (Eisner 1998, sid. 8), samt "an extensive analysis of the body of research that purports a positive relationship between the arts and academic achievement and concluded that claims are being made that are, by and large, based on unsubstantiated research findings" (Winner & Hetland 2000). Värdet av den typ av forskning som anförs har även starkt ifrågasatts av bl.a. Chabris (1999), Steele et. al. (1999), Gruhn (2000), Thavenius (2001). Det finns således all anledning att betrakta forskningsrapporter som hävdar att konstnärlig verksamhet har positiva effekter på lärande, intelligens o.likn., med ett stort mått av skepsis. Den redovisade kritiken till trots, används ändå de refererade studierna utan vidare diskussioner om konsekvenserna av den bristande trovärdigheten.

Antaganden som utgör utgångspunkter för studien, men som inte redovisas explicit lyser igenom bl.a. då man särskilt framhåller betydelsen av att demonstrera att förväntade positiva resultat gällande konsten, inte sker på bekostnad av studieresultaten i skolämnena matematik och språk:

More important, however, is that the design will allow researchers to demonstrate that changes in attitudes, beliefs, and practices in the arts that occur as a result of the LTTA program *do not come at the expense of academic achievement in language arts and mathematics* (Upitis & Smithrim 2001a, sid. 8).

Då det inte ännu finns några dokumenterade resultat från undersökningen, är det för tidigt att dra några slutsatser. Emellertid beskriver de en hypotes under utveckling som – trots den redovisade kritiken – grundar sig i tidigare studier, och som kommer att ligga till grund för analysen av de kommande resultaten:

1. Students who self-report doing music outside of school perform better on math and language than students who engage in other arts activities outside of school.
  2. Arts activities out of school are correlated positively to mother's education and household income.
  3. Children of parents who take part in activities during leisure time are themselves more likely to take part in arts activities.
  4. "Screen time" (TV &/or video &/or computer) is negatively correlated with arts activities outside of school.
  5. "Screen time" is negatively correlated with math and language achievement.
  6. Household income accounts for most of the variance in achievement in mathematics and language, followed by children's activities out of school. Of these, the most positively correlated activities to achievement are arts activities, reading for pleasure, and sports.
  7. From an early age, girls like to sing and dance more than boys.
  8. Girls view themselves as more skilled than boys in singing and dancing.
  9. Students who engage in arts activities outside of school also like to read for pleasure and spend less time watching television and playing videogames than their peers
- (Upitis & Smithrim 2001a, sid. 20).

Redovisningen av dessa samband i form av en hypotes, kan kritiserats för att framställas i en form som antyder att det även skulle finnas orsakssamband som kan avslöjas genom att undersöka hur de faktorer som redovisas i uppställningen påverkar varandra. Sådana antaganden om kausala samband, mellan främst musikaktiviteter och socioekonomisk status, antyds även tydligare i en konferenspresentation (Upitis & Smithrim 2001b). Det är dock inte möjligt att se vilka faktorer som är signifikanta för utfallet. En förhoppning om att hitta några enkla orsakssamband i den komplexa skolverksamheten, är mycket svår att infria. Här kan man möjligen skönja en skillnad mellan skilda forskningstraditioner i Nordamerika och Sverige. Svenska studier förväntas ofta ha mer utarbetad vetenskapsfilosofisk grund och är mer påverkade av mellaneuropeiska hermeneutiska inriktningar, medan amerikanska rapporter

oftare är i en mer positivistisk tradition med experimentell eller kvasiexperimentell inriktning, där den teoretiska grunden sällan problematiseras. Detta innebär att det är svårt att avgöra hur mycket som utgörs av förhoppningar och post hoc-argumentation, och vilken medvetenhet forskarna har om sådana problem.

Anspråken på jämförbarhet mellan LTTA-skolor, skolor med annan specialinriktning och skolor utan uttalad inriktning problematiseras inte närmare. Ett antagande som ligger bakom den metodiska designen är att det är något innehållsligt i konstarterna som orsakar förändringar och förbättringar hos elever, lärare, konstnärer och i de administrativa rutinerna. Andra faktorer riskerar därför att hamna i bakgrunden; det är utifrån rapporten inte möjligt att se vilken hänsyn som exempelvis tas till formen på LTTA-projektet jämfört med satsningarna på skolor med annan specialinriktning. Man kan t.ex. hålla det för troligt att en stark påverkansfaktor är att det kommer in en annan vuxen person i klassrummet, och relaterar barnens verksamhet till en etablerad samhällsverksamhet som denne är förtrogen med. Att skolan och läraren av nödvändighet blir tvungna att verbalisera sina mål och arbetssätt så att en utomstående kan delta konstruktivt, påverkar sannolikt metareflektionen och medvetenheten om den egna verksamheten i hög grad. Skiljer sig sådana planerings- och arbetssätt från kontrollskolorna, och i så fall hur?

Överlag är den teoretiska förankringen av de redovisade rapporterna otillräcklig. De antaganden som ligger till grund för studierna redovisas inte, men ger en tydlig färgning åt framställningarna. I flera fall är det tydligt att utgångspunkten är att det tas för givet att konstnärlig verksamhet är positiv för skolutveckling, studieresultat, och samhällsutveckling. Det tas även för givet att den konstnärliga verksamheten i sig bär de faktorer som är signifikanta i de samband som kan ses mellan exempelvis socioekonomisk status och kulturkonsumtion. Att det dessutom finns ett orsakssamband är så att säga underförstått, och framgår genom att framställa flera närhetssamband efter varandra, där den konstnärliga faktorn är gemensam.

Kort sagt redovisas inte samtliga premisser för slutsatserna, och argumentationen förs *post hoc*. Elster (1999, 2001) ger t.ex. en förhållandevis okritisk bild av resultaten under de första tre åren, som visar mycket positiva resultat av LTTA-verksamheten som samtidigt implicerar en kraftig kritik mot tidigare undervisning. Det är dock svårt att bedöma värdet av dessa resultat utifrån rapporterna, då de förefaller okritiskt vinklade för att framhålla programmets fördelar. Den starka viljan att se positiva resultat kan spåras i personliga frustrationer över att konsten inte har lyckats nå en mer framträdande roll, och förhoppningar att LTTA ska stödja den personliga övertygelsen; "As an artist and an educator who has personally experienced the frustration of holding a vision and not finding the support necessary to bring this vision to life I am personally filled with hope as we move forward with LTTA" (Elster 2001, sid. 19).

Generellt är det problematiskt att mäta förändringar i skolarbete, då det är mycket svårt att konstruera mätinstrument som tar hänsyn till samtliga tänkbara variabler i den komplexa verksamheten. I en decentraliserad och individualiserad skola, är det t.ex. långt ifrån självklart hur man kan mäta och lokalisera något generellt utgångsläge inför en jämförelse. Även om man lyckas fastställa att någon förändring inträffat, är det svårt att fastställa orsak och verkan i förändringen. Ambitionen att mäta "förbättring" är särskilt problematisk då det är svårt att nå konsensus om värdeomdömen, dvs. vad, för vem, och på vilket sätt som något är "bättre" än något annat. Detta gör det förstås mycket svårt att utforma mätinstrument och kontrollgrupper med kontrollerade variabler för att mäta förbättringar och dess orsaker.

LTTA i Sverige

I en målbeskrivning för LTTA vid KMH från maj 2001 (Plaude 2001) beskrivs bl.a. syfte och mål med introduktionen av programmet i Sverige. Målet med verksamheten sägs här vara att "ge lärare och elever nya sätt med vilket de kan ta till sig kunskap, skapa kreativ glädje, utveckla socialförmåga och använda konst och kultur som en positiv kraft i sitt lärande som en del av vardagen i skolorna"(sid. 3). Syftet för KMH att genomföra detta är enligt samma dokument:

(för förskolor, skolor och samhälle) Utveckla och fördjupa mer enhetliga pedagogiska metoder inom Kistas enheter samt utveckla relationen till närsamhället, med ett fokus på de kulturella värden som LTTA står för.

(för lärare, övriga pedagoger och barn/elever) Utveckla kunskap, kompetens och erfarenhet med fokus på estetiska läroprocesser, samhällsdelaktighet i skolvärlden, kreativitet och skapande glädje hos barn, social utveckling, trivsel, tillhörighet och akademisk prestation i skolor i Kista. [...]

(för artister) Utveckla skolor som offentliga kulturella mötesplatser och engagera lokala konstnärer i ett aktivt kulturstöd och utveckling av lärandet i Kista samt ge tillfällen till konstnärlig sysselsättning och kompetensutveckling till lokala konstnärer och artister

(Plaude 2001, sid. 1).

Det angivna målet är i linje med KMHs uppdrag att utbilda lärare med inriktning på musik, men motiverar inte på vilket sätt denna verksamhet skiljer sig från övrig verksamhet vid högskolan. När det gäller de olika syftena kan man diskutera vilka de kulturella värden är som åsyftas i första stycket; hur skiljer de sig från andra kulturella värden i samhället och vid KMH?

Man bör även diskutera hur de olika syftena förhåller sig till KMHs uppdrag. Verksamheten motiveras med att det faller inom högskolans s.k. tredje uppdrag, att samverka med det omgivande samhället. Det synes vara en förhållandevis vid

tolkning av det uppdraget att initiera helt nya verksamheter, som annars ligger under andra myndigheters ansvar, såsom skolutveckling och kulturstöd gör. Man skulle även kunna tolka denna satsning på ett importerat kanadensiskt koncept som en kraftig, men outtalad, kritik mot de myndigheter som har detta som sitt ansvar, i synnerhet då KMH inte redovisar vilken omvärldsanalys som ådagalagt de behov av skolutveckling och kulturstöd som syftena svarar mot.

I en senare broschyr, med titeln *Learning Through the Arts™ – en internationell strävan mot förändrade undervisningsformer och skolutveckling* (Kungl. Musikhögskolan 2001b) fokuseras den pedagogiska utvecklingen inom några av skolans ämnen: "Målet med LTTA är att via de olika konstarterna ge lärare kreativa, praktiska och roliga verktyg för undervisning i kärnämnen matematik, NO, SO och språk."

KMHs information om LTTA på webbplatsen förutsätter implicit att svenska lärares arbetssätt behöver förändras och att just LTTAs metoder skulle vara svaret på detta förändringsbehov. Här kan man fråga sig vad man bygger dessa slutsatser på, då det knappast är givet att svenska lärare använder samma arbetssätt som de kanadensiska och därför skulle ha samma behov. Svenska lärare har en annan utbildning och arbetar i en annan skolorganisation än sina kanadensiska kolleger. Dessutom kan man anta att grundläggande värderingar och traditioner kring barn, kultur, skolans roll i samhället, samt hur undervisningen ska vara organiserad för att möta dessa värderingar, skiljer sig åt mellan Sverige och Kanada (se vidare Arfwedson 2000). Presentationen av LTTA problematiserar inte dessa skillnader utan menar istället att det kanadensiska konceptet är möjligt att direkt överföra på svenska förhållanden. Informationen om LTTA på KMHs webbplats återfinns under rubriken samverkan, där skolutvecklingsmålet särskilt lyfts fram:

LTTA fokuserar på att förändra det sätt lärare undervisar i central läro- och kursplansbaserad ämnesundervisning i vardagen. LTTA engagerar elevers lärande genom välplanerade och testade kursmoment i matematik, NO, SO och språk, där scen- och bildkonster sammanförs varsamt i lärprocessen. Lärare, i samarbete med lokala konstnärliga

pedagoger, använder konstnärliga aktiviteter såsom rollspel, låtskrivande och sagoberättelser för att utveckla aktivt deltagande i lärandet (Kungl. Musikhögskolan 2001d).

Här talar man alltså om lokala konstnärliga pedagoger, vilket är en förändring från annat informationsmaterial och från den kanadensiska modellen. Ytterligare en målformulering finns i en annan informationsbroschyr från KMH, som mer verkar vara grundade i de diskutabla slutsatserna i Wilkinsons rapporter ovan.

LTTA:s mål är att, genom att sammanföra lokala konstnärer och lärare i arbetet med att undervisa i olika kursmoment via ett konstinriktad lärande, ge lärare och elever nya sätt med vilket de kan ta till sig kunskap, skapa kreativ glädje, utveckla socialförmåga och använda konst och kultur som en positiv kraft i sitt lärande som en del av vardagen i skolorna (Kungl. Musikhögskolan 2001c).

I Sverige har LTTA introducerats på ett annat sätt och med andra utgångspunkter än i Kanada. Där man i Kanada pekar på identifierade behov, börjar man i Sverige med det färdiga programmet på grunder som endast uttrycks implicit i de informationstexter som producerats. Ett viktigt arbete är därför att klargöra vilka behov som ligger till grund för programmet, särskilt avseende de skillnader som finns mellan de bägge länderna, och vilken roll KMH har i ansvaret för att täcka dessa behov. Om grunden för verksamheten inte klargörs riskerar verksamheten att tolkas som en grundläggande kritik mot skolans arbetssätt. Kritiken uttrycks inte explicit utan framgår av de lösningar som presenteras, då de inte bara gäller den specifika verksamheten utan skolarbetet i allmänhet, eller rent av om en önskan om en bättre värld.

Vid en presentation för svenska konstnärer presenterades verksamheten av representanter för KMH, som en del av KMHs tredje uppdrag – som formulerades "att vända sig utåt mot samhället". Här redogjorde KMHs representant också för hur bakgrunden till att LTTA startats i Sverige utgörs av rena tillfälligheter.

En fråga som väcktes under introduktionskursen för lärarna i Kista, var hur det omfattande programmet är finansierat. Svaret från den svenska kursledaren var att KMH betalar en licensavgift till RCM i Kanada, motsvarande 4% av den avgift de deltagande skolorna erlägger om 1000:- per elev och år. Enligt en rektor vid en deltagande skola, betalas elevavgifterna av medel från kontot för lärarnas fortbildning.

Diskussion

I Upitis och Smithrims studie (2001a) finns en kontrollgrupp som består av skolor med specialsatsningar i "science". Frågan är vad det är som jämförs mellan LTTA-gruppen och kontrollgruppen; skillnader mellan olika arbetsformer (partnerskapet i LTTA) bör beaktas i lika hög grad som skillnader mellan arts och science. Förändringar i skolarbetet kan bero på åtskilliga faktorer, och slutsatser om orsakssamband bör hanteras med ett kritiskt förhållningssätt. I Sverige har det t.ex. genomförts satsningar på att intressera barn för fysik och naturvetenskap, genom besök av fysiker i klassrummen. En utomstående vuxen person med särskilda ämneskunskaper som har en avgränsad uppgift i skolarbetet, får också en roll som skiljer sig från lärarens och som därmed kan komplettera arbetet på flera olika vis. Här skulle det vara fruktbart med en diskussion om vilka alternativa tolkningsmöjligheter som kan finnas, och vilka andra förklaringar till förändringar som är rimliga.

De exempel på arbetssätt och lektionsförslag jag tagit del av, i dokumentation och av representanter för programmet, inriktar sig mot att bättre klara av skoluppgifter som att lära sig rabbla begrepp, termer och tabeller. Det är knappast detsamma som att lära sig att förstå och hantera kunskap i det komplexa och föränderliga samhället. Är det en lösning för skolans och lärarens problem med att organisera undervisningen, snarare än för elevens lärande? Svårbegripliga begrepp och processer sätts inte in i ett samhälleligt eller kulturellt perspektiv, som kan göra det möjligt för eleverna att själva använda begreppen. Istället skapas ett artificiellt sammanhang; termerna sätts in i en sång,

eller gestaltas på ett sätt som underlättar för eleven att komma ihåg termerna och delar av deras inbördes sammanhang. Det handlar därmed fortfarande i hög grad om att lära sig för skolan, snarare än för livet. En problematisering av hur lektionsexemplen motsvarar de olika kunskapsformerna som diskuteras i den svenska läroplanen, skulle kunna utgöra underlag för en utveckling av de kanadensiska ambitionerna. Även en analys av kunskapssynen i det kanadensiska skolsystemet skulle vara värdefullt i ett sådant arbete.

Genom LTТА-programmets sätt att framställa elevers, och hela samhällets, problem, kritiseras skolan för att den har fjärrmat sig från kulturella sammanhang, och att den alltför mycket inriktar sig på verbala förmågor. Samtidigt skapar de ytterligare en nivå av distansering genom att placera användningen av de verbala kunskaperna i nya kulturella sammanhang, som är särskilt gjorda för skolmiljön och inte förankrade i samhället. Något de i och för sig skulle kunna vara – konstnärerna kommer ju in i skolan från det omgivande samhället, men det verkar av de exempel jag tagit del av som om konstnärerna snabbt dras in i skolans arbetssätt och anpassar sina arbetssätt så att de liknar det som t.ex. en bild-, dans- eller musiklektör med svensk utbildning skulle ha gjort. LTТА-representanterna säger att de inte undervisar *om* eller *i* t.ex. musik, utan *genom* musiken ska man lära om t.ex. samhället, kulturarvet eller främmande länder. Detta sätt att använda undervisningen såväl i musik, som i andra ämnen, är dock redan etablerat i den svenska skolan sedan flera årtionden (se vidare Sandberg 1996).

De exempel som lyfts fram som typiska i presentationer och workshops av kanadensiska representanter för LTТА, syftar i första hand till att hjälpa elever klara av skolans specifika uppgifter (t.ex. återgivning av multiplikationstabellen eller fysikaliska termer), snarare än förståelsekunskaper som är tillämpbara för att lösa problem utanför skolkontexten. Sådana övningar är i och för sig mycket lovvärda och skulle kunna leda till positiva resultat när det gäller elevers utveckling av vissa kunskapsformer, men inte av andra. Många problem i skolan kan hänföras till s.k. inlärd hjälplöshet, dvs. att eleverna lär sig att de inte kan klara av uppgifter. Programmet kan på så sätt möta en del av skolans problem med att organisera undervisningen så att alla kan känna sig delaktiga. Om LTТА

kan hjälpa elever som annars har svårt att lyckas i skolan, får detta naturligtvis genomslag i de utvärderingar som utgår ifrån resultat i nationella prov. Att lyckas i skolan ger sannolikt större förutsättningar att lyckas även senare i livet – detta utgör dock inte i sig argument för några direkta orsakssamband mellan konstanvändning och framgång i samhällslivet.

Om programmet visar sig kunna leva upp till de stora förändringar som antyds i interimrapporter (Upitis & Smithrim 2001a), är det mycket lovvärt. Frågan om vad i programmet som orsakar förändringarna kvarstår dock, och försiktighet bör iakttagas med att anföra betydelsen av konstarterna, då orsakssambanden är långt ifrån tydliga.

Förslag till forskning och utvärderingsprogram

Av denna kritiska läsning av de tillgängliga dokumenten torde det framgå att det finns åtskilliga frågeområden som är värda att undersöka vidare. Nedan följer en genomgång av några områden som framstår som särskilt angelägna.

Det finns skillnader mellan Kanada och Sverige i hur LTTA-konceptet har utformats, vilka behov det svarar mot, och hur det motiveras. I Kanada har LTTA utformats utifrån ett behov av skolutveckling i områden med stor inflyttning och heterogen befolkning, medan det är mer oklart vilka behov programmet fyller i de svenska skolorna. Vilka skillnader finns mellan de bägge länderna avseende befolkningsstruktur, socioekonomiska förhållanden, kulturkonsumtion, skolsystem, lärarutbildning, samt i grundläggande värderingar kring barnkultur och konstnärlig verksamhet? Vilka konsekvenser får detta i överföringen av konceptet från ett land till ett annat? Vad finns det för behov av programmet i Sverige?

Hur förhåller sig programmet till andra satsningar kring skola och konst/kultur? Hur förhåller sig tanken om utomstående ämnesexperter till den svenska modellen med specifika ämneslärare (som t.ex. de KMH utbildar). En jämförelse

med tidigare forskning inom de konstnärliga ämnenas pedagogik kan göras, exempelvis inom musikämnet (Sandberg 1996).

Det finns en stor potential i en undersökning som kan ligga till grund för en jämförelse mellan kommande delresultat från Upitis & Smithrims stora studie och motsvarande svenska förhållanden. En möjlighet skulle vara att samordna en sådan studie med den nationella utvärderingen av svenska skolan som är under planering, för att få tillräcklig omfattning och bredd för att motsvara de statistiska anspråken i den Kanadensiska undersökningen.

Förutom sådana kontextuella förutsättningar, finns det anledning att göra mer kvalitativt avgränsade undersökningar av klassrumsinteraktionen i LTTA-skolorna. För en jämförelse med interaktionen i annan undervisning kan undersökningen med fördel relateras metodiskt till tidigare svenska undersökningar, som Sahlström (1999), Garpelin (1997) Aspelin (1999) och Rostvall & West (2001).

Frågeställningarna kan i en sådan undersökning vara vilken roll konstnären har och hur den skiljer sig från någon annan vuxen person som intervenerar i undervisningsrutinerna; vilken roll konsten har i undervisningssituationerna; hur etablerade maktstrukturer inom institutionen påverkas; hur den noggranna verbaliserade planeringen, reflektionen och uppföljningen över ämnesgränser i samarbete med kolleger, konstnärer, projektledare, skolledare, och forskare påverkar undervisningen; vilka effekter själva programmet har, i förhållande till effekter av känslan av att vara utvald och delaktig i ett särskilt program.

Jämförande undersökningar med kontrollgrupper från andra satsningar kring skola och konst/kultur torde vara fruktbara. Åtskilliga projekt med skilda ambitioner finns etablerade inom svensk skola. Några av de mer övergripande är bl.a. "Kultur i skolan" (kulturdepartementet), "Kreativ skolmiljö" (Sveriges Musik och Kulturskoleråd i samarbete med Kulturrådet), "Kultur för lust och lärande" (Skolverket och Kulturrådet), "Konstarterna i lärandet" (Musikhögskolan i Piteå m.fl.), "Musikämnets kunskapsformer och läromiljöer – att utveckla ett tematiskt arbetssätt i skolan" (Karlstads Universitet och Ingesunds Musikhögskola),

”skola-kultur” (Stiftelsen framtidens kultur). Det finns många sådana lokala projekt i svenska skolor, men liten överblick över vad som händer inom fältet. En sammanställning har inte varit möjlig att få fram till denna översikt.¹⁰

Det är av stor vikt att tillvarata erfarenheter och dokumentation från tidigare satsningar. Trovärdigheten för LTTA och för KMHs medverkan skulle öka om man tar sin utgångspunkt i de viktiga erfarenheter som genererats i tidigare projekt, utförda av andra myndigheter. För att belysa riskerna för parallella satsningar och dubbelarbete, kan det vara intressant att presentera regeringens uppdrag åt Malmö Högskola i utvecklingsprojektet KOS- Kultur och skola:

Regeringen uppdrar åt Malmö högskola att utarbeta olika modeller för kompetensutveckling för lärare avseende kultur och lärande i skolan.

Uppdraget innebär att

analysera och dra slutsatser av genomförda kulturprojekt i skolan i Malmöregionen

med utgångspunkt i analysen genomföra utbildningsinsatser tillsammans med skolor i regionen med syfte att med hjälp av olika kulturella uttrycksformer öka elevernas engagemang i skolarbetet och därmed stimulera deras kunskapsinhämtning

upprätta mötesplatser på Internet för interaktiva diskussioner som leder till utveckling av kompetens och lärande vad gäller kulturella inslag som metod för kunskapsutveckling

stödja kompetensutveckling av personal vad avser estetiska uttrycksformer som verktyg i verksamheten/undervisningen i förskola och skola. Möjligheterna att även kunna ge sådant stöd i form av distansutbildning bör övervägas

överväga och ge förslag till hur vunna erfarenheter kan ligga till grund för inslag i den grundläggande lärarutbildningen

---

¹⁰ ”Däremot finns det mig veterligt inte någon sammanställning av vad som pågår. Jag tror inte att det skulle vara möjligt, den skulle vara inaktuell innan den var klar.” (Citerat ur e-postkorrespondens med Kerstin Olander vid Statens Kulturråd.)

dokumentera och analysera gjorda insatser. Uppdraget innebär även att utifrån vunna erfarenheter ge förslag till hur genomförda insatser kan tillämpas på nationell nivå.

Vidare skall förslaget kostnadsberäknas samt förslag ges på vem som bör ansvara för genomförandet av sådana nationella insatser (Malmö Högskola 2000..)

Utvecklingsprojektet Kultur och ligger mycket nära de ambitioner som uttrycks i dokumenten LTTA från KMH, och det torde vara av stor vikt att delta i de erfarenhetsseminarier och nätverk som de initierar utifrån sitt uppdrag, särskilt då de avser att knyta forskningsprojekt till sitt arbete (Malmö Högskola 2000).

I Sverige finns även rika erfarenheter såväl inom som utanför skolväsendet, från skilda former av musik-, dans- och konstterapi – inte minst inom KMH – som tangerar intresseområdet och som skulle kunna tillföra intressanta perspektiv på LTTA-verksamheten.

Coda

Mot bakgrund av den kritik jag anfört mot den granskade dokumentationen, vill jag avsluta med följande citat från en artikel om det aktuella läget i forskningsfältet "estetik och skola". Uppfattning som redovisas i citatet är i överensstämmelse med vad som framkommit i min granskning, och bekräftas av de övriga översikter jag tagit del av.

Det är min uppfattning att fältet präglas av en stark produktion av tro och förhoppningar. Man hänvisar oftare till vad man tror och hoppas än till kunskap som är teoretiskt eller empiriskt baserad. Det är inget fel på tro och förhoppningar. De behövs för att vi ska orka engagera oss. Men vi måste också vara beredda att konfrontera vår tro och vårt hopp med den kritiska granskning som forskningen representerar. Vi måste också vara öppna för alternativ och gömda möjligheter som i bästa fall forskningen också kan peka ut åt oss. Det är därför hämmande för

utvecklingen av fältet att både den teoretiska och empiriska forskningen är en bristvara. Ett annat hinder är att den forskning som finns har svårt att nå ut, bli förstådd och praktiserad (Thavenius 2001).

Sammanfattningsvis ligger det ett problem i att verksamheten i legitimerande syfte utger sig för att vila på vetenskaplig grund. De undersökningar som anförs kan inte oproblematiskt användas som recept för utformningen av den konkreta skolverksamheten, då slutsatserna i dessa ofta är svårtolkade, motsägelsefulla och ibland starkt ifrågasatta. Sättet att använda sådana källor i argumentationen för LTTA-konceptet i de rapporter och informationsblad jag granskat kan kritiserars för flera klassiska felslut, som cirkelargument¹¹, post hoc¹², ensidighet¹³ och genetiska felslut¹⁴.

Om LTTA-verksamheten i stort upplevs som något positivt av de deltagande skolorna, behöver den inte nödvändigtvis belastas av ytterligare legitimering.

---

¹¹ Kedja av påståenden som hänger ihop genom ett icke bevisbart påstående som antas belägga resten; A är sant därför att B är sant, och B är sant därför att C är sant, och C är sant därför att A är sant.

¹² A orsakar B därför att det inträffade före B.

¹³ Endast vissa premisser används.

¹⁴ Sanningshalten bedöms utifrån den som påstår det, t.ex. Howard Gardner, eller Kungl. Musikhögskolan och The Royal Conservatory of Music.

Referenser

- Abbott, J. (1999). *The child is father of the man*. Hertfordshire, UK: The Bath Press.
- Arfwedson, G. B. (2000). *Reformpedagogik och samhälle : en komparativ studie av pedagogiska reformrörelser i USA och Tyskland från 1890-talet till 1930-talet* (Studies in educational sciences ; 25). Diss. Stockholm: HLS Förlag.
- Artsvision (2001). Artsvision – America's Arts Education Leader. Online-dokument 2001-12-10: <http://www.artsvision.com>
- Aspelin, J. (1999). *Klassrummets mikrovärld*. Diss. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion.
- Chabris, C. F. (1999). Prelude or requiem for the 'Mozart effect'? *Nature*, vol. 400, sid. 826. Macmillan Magazines Ltd
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity. Flow and the psychology of discovery and invention*. New York: Harper Collins.
- Drake, S. M. (1998). *Creating integrated curriculum. Proven ways to increase student learning*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Eisner, E. W. (1985). *The educational imagination. On the design and evaluation of school programs*. New York: Macmillan.
- Eisner, E. W. (1998). Does experience in the arts boost academic achievement? *Arts Education*, 51(1), 7-15.
- Elster, A. (1999). *The reflective practitioner in search of a song. A study of teachers in the LTTA program*. Unpublished master's thesis. Toronto: The Ontario Institute of Studies in Education.
- Elster, A. (2001). *Learning Through the Arts™ – Program Goals, Features, and Pilot Results*. Paper presented at the American Educational research Association Annual Conference, Seattle, Washington, April 10-14, 2001.
- Gardner, H. (1983). *Intelligence reframed. Multiple intelligences for the 21st century*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1999). *Frames of mind. The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Garpelin, A. (1997). *Lektionen och livet: ett möte mellan ungdomar som tillsammans bildar en skolklass* (Uppsala studies in education; 70). Diss. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The discovery of grounded theory*. Chicago: Aldine.
- Greene, M. (1995). *Releasing the imagination*. San Fransisco: Jossey-Bass Inc.
- Gruhn, W. (2000). Does Brain Research Support the Hope for Musical Transfer Effects? *European Music Journal*. Online-dokument 29/6 2000: <http://www.music-journal.com/english/htm/forsch/gruhn/gruhnre.htm>
- Knill 1995 [Oidentifierad sekundärkälla]

- Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (2001a). *Learning Through the Arts™ Implementeringsprogram Sverige 2001*. Broschyr, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.
- Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (2001b). *Learning Through the Arts™ En internationell strävan mot förändrade undervisningsformer och skolutveckling*. Broschyr, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.
- Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (2001c). *Learning Through the Arts™: An internationally recognised force for educational change and school transformation*. Broschyr, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.
- Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (2001d). Online-dokument: <http://www.kmh.se/SamverkanN/kista/LTTA/index.html>
- Malmö Högskola (2001). *Kultur och skola – ett kunskaps- och utvecklingsprojekt*. Malmö Högskola, Lärarutbildningen. Online-dokument: <http://www.lut.mah.se/projekt/kos/kos.htm>
- Miller, J. (1994). *The contemplative practitioner*. Toronto: The Ontario Institute of Studies in Education.
- Pitman, W. (1998). *Learning the Arts in an age of uncertainty*. Toronto: Arts Education Council of Ontario.
- Plaude, I. (2001). *LTTA: Målbeskrivning*. Internt dokument, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.
- Rostvall, A-L. & West, T. (2001). *Interaktion och kunskapsutveckling. En studie av frivillig musikundervisning*. (Skrifter från Centrum för musikpedagogisk forskning). Diss. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Stockholm: KMH-Förlaget.
- Sahlström, F. (1999). *Up the hill backwards. On interactional constraints and affordances for equity-constitution in the classrooms of the Swedish comprehensive school* (Uppsala Studies in Education 85). Diss. Uppsala Universitet.
- Sandberg, R. (1996) *Musikundervisningens yttre villkor och inre liv* (Studies in Educational Sciences 5). Diss. Stockholm: HLS förlag.
- Steele, K. M., Dalla Bella, S., Peretz, I., Dunlop, T., Dawe, L. A., Humphrey, G. K., Shannon, R. A. Kirby Jr, J. L. & Olmstead, C. G. (1999). Prelude or requiem for the 'Mozart effect'? *Nature*, vol. 400, sid. 827. Macmillan Magazines Ltd.
- Thavenius, J. (2001). *Estetik och skola – några synpunkter på forskningsläget*. Malmö Högskola, Lärarutbildningen. Online-dokument: <http://www.lut.mah.se/projekt/kos/6december/Forskning%20estetik%20och%20skola.htm>
- The Royal Conservatory of Music (2001). *Assessment. Learning Through the Arts™ National Assessment Program*. Online-dokument 12/12 2001: <http://www.rcmusic.ca/ltta>
- Upitis, R. & Smithrim, K. (2001a). *Learning Through the Arts™ – National assessment: A Report on Year 1 1999-2000*. Paper from Faculty of Education, Queen's University, Kingston, Canada.
- Upitis, R. & Smithrim, K. (2001b). *Baseline Student Achievement and teacher Data from Six Canadian Sites*. Paper presented at the American Educational research Association Annual Conference, Seattle, Washington, April 10-14, 2001.

- Wedin, E. (2001). *Learning Through the Arts™ – En personlig kritisk granskning*. Internt dokument, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.
- Wilkinson, J. A. & Bakan, D. (1997). *LTTA assessment report. Learning through the arts 1996-1997*. Unpublished manuscript. Ontario Institute of Studies in Education of the University of Toronto.
- Wilkinson, J. A. (1996). *Literacy, education & arts partnership. Assessing principles and processes effecting a community-system level initiative to integrate the arts across the curriculum. Executive summary*. Unpublished manuscript.
- Wilkinson, J. A. (1998). *Interim report. Learning through the Arts Assessment 1996-1997*. Unpublished manuscript. Ontario Institute of Studies in Education of the University of Toronto.
- Wilkinson, J. A. (1999). *Creating a Community of Learners: Year IV Assessment of Learning Through the Arts*. Unpublished manuscript. Ontario Institute of Studies in Education of the University of Toronto.
- Winner, E. & Hetland, L. (2000). The arts and academic improvement: What the evidence shows: Executive summary. *Journal of Aesthetic Education*. Fall 2000. University of Illinois Press.